

Фонд Р-3567
Опис 1
Справа 168
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ
Тернопільської області

Архів з бідою
Горьківської Березанської округи 094

ПАПКА

для 168

паперів

Винківський матеріал „Горьківська округа за морфю”
(1946 р.)

Наши моніти

20 р.

Українські дані: 1946 р.

Українське документальне: 1

Українське архівне: 15

Збірками: поетично

РЖАВНИЙ АРХІВ
опільської області

Р-3567 1 168
Опис Справа

Вишкільний матеріал.

Б О Р О Т Ь Б А

ЗА НАФТУ

1946

2

Випікільний матеріал

БРАТІВ

ЗА

НАШІ

=====

1946

3

Випікільний матеріал.

БОРОТЬБА ЗА НАФТУ

Вже в друге впродовж 20 століття потрясла світом велика імперіялістична війна. Одною з основних причин як першої так і другої імперіялістичної війни була боротьба великодержав за сировинні бази. Для частинного хоча б висвітлення, в якій мірі справа сировини може впливати на взаємини між державами, подаємо в дещо зміненому вигляді статтю Е.О. "Гієрархія націй і автаркія" поміщену в Альманасху "На Службі Нації" з 1938, що в ній автор розглядає історію боротьби за найважливіший вид сировини — за нафту.—

Р е д.

Важливою умовиною держави, що хоче займати високі місце в гієрархії націй є посідаання сировини. Із осми великих держав, що керують долею світу, тільки чотири з них — США, Велико-Британія, Франція і СССР мають не тільки вистачальну кількість сирівців, але являються фактично й монополіними їх посідачами, бо три інші — Німеччина, Італія і Японія сирівців мають дуже мало. Погляньмо покищо на розподіл сирівців у цілому світі, розділивши всі держави на три групи: в першу групу включимо чотири великі держави, що фактично змонополізували мало не всі

сирівці /т.с.Ополучені Штати Північної Америки, Велико-Британію, Францію, й ССРСР; в другу групу поставимо: Німеччину, Італію та Японію, а в третю групу всі інші держави.

Сирівці	Великі держави- монополісти	Три інші вел.держави	Всі інші держави
	%	%	%
Нафта	67,30	0,24	32,46
Вугіль	72,64	16,67	10,49
Вавозна	75,29	0,02	24,69
Вовна	67,34	2,55	20,61
Залізо	81,73	5,00	13,22
Мідь	47,20	9,35	43,45
Цина	42,00	—	58,00
Оливо	64,86	6,41	28,73
Цинк	61,54	13,86	24,60
Сірка	57,49	25,00	17,51
Гума	62,00	—	28,00
Марганець	93,17	1,93	4,35
Платина	90,00	1,00	9,00
Срібло	30,00	4,00	66,00
Золото	83,37	3,35	13,38
Аміант	99,29	0,10	0,51

Перша річ, що вивести середню з усіх цих цифр різної вартости досить таки важко. Можемо одначе приймати, що перша група чотирох

великих держав посідає 66% сировинців цілого світу, друга група великих держав тільки 8%, а всі інші держави разом 26%. Як бачимо різниця між першою і другою групою великих держав просло вражаюча і ця різниця з'ясовує дуже багато з сучасної нам історії./особливо, коли іде про причини другої імперіялістичної війни, про причини союзів в ній - ред./.

Після великої європейської війни, перша група великих держав посіла майже половину заселеної земної поверхні, контролюючи споживання половини /900 мільонів/ людства й маючи як ми сказали, 66% сировинців світу. Такий стан якщо й видавався цим державам цілком задовольняючим, викликав цілком зрозуміло незадоволення всіх інших народів, що хотіли зберегти свою економічну незалежність і відіграти в історії самостійну роль. Тому вже з самих початків т.зв. "мирного" життя, різні організації і держави, що розуміли небезпеку цього стану речей, намагалися вплинути на пасивних посідачів, щоб вони бодай не монополізували своїх сировинців та давали можливість і іншим державам ними жни користуватися.

В березні 1919 р. світова Конференція Миру в Парижі закликала Інтернаціональну Комісію сировинців і в ній ж одною з перших було обговорено таку пропозицію: - "Істинні припаси, паливо і сировинці, що від їх постачання залежить економічно й промислове життя всіх країн, не повинні бути монополізовані, ані обмежувані вивозним митом, чи диференціальними цінами з боку тих країн, які посідають їх джерела походження".

Рік пізніше в червні 1920 р., Перший Інтернаціональний Біржевий

6

Конгрес прийняв таку резолюцію: "Конгрес, який представляє міжнародний Кризовий Комітет для Інтернаціональної Торгівлі, з огляду на небезпеки практикування диференціальних цін на сировці, які монополізують сировці на користь небагатих країн, звертає увагу урядів, комерсантів і промисловців цих країн, на небезпеку конфліктів, що з них походять"...

В серпні того самого року Інтернаціональний Конгрес Копачів проголосив в Женеві таку резолюцію: "Конгрес, з огляду на нерівний розподіл палива, мінералів і інших сировців, а також з огляду на спекуляції, що з того нерівного розподілу випливають та спричиняються до збіднення народів, висловлює побажання, щоб якнайскорше було зорганізоване Інтернаціональне Бюро для справедливого розподілу сировців"...

Але ці всі резолюції залишилися "голосом в пустелі", або "голосом проти миру"... Держави-посідачі сировців не тільки вважали непотрібним ділитися з кимось своїми вигодами, але навпаки, дуже швидко зраховували, яку дорогоцінну зброю вони собі здобули для панування над світом. Вони зрозуміли, що для підбиття під ноги нації, позбавленої сировців, досить загрозити їй економічними "саниціями". У випадку опротиву, ця загроза дуже легко перенеслася в життя шляхом митних заборон, штучним піднесенням цін, та звичайними банківськими спекуляціями, що вінасно бідну державу на правне призволяє плутократичних хижаків. Не було ніякої необхідності висилати кудись війська, безперечно побільшувати нахливі знаряддя воєнних репресій, ризикувати життям співгромадян, - вистарчило тільки затягнути натягненого на шив мотуза і ціль було досягнуто... Цілком ясно, що в таких плутократичних держа-

вах широко розсялася хвиля т.зв. "паціфіку". Зникала всяка потреба явної війни, коли можна було провадити "сховану" економічну війну.

Природно, що це було скеровано перш за все протг тих трьох великих держав, які, не посідали сирівців, все ж претендували на керівну роль в світі. Треба було позбавити їх політичного впливу й для цього зменшити їх воєнну силу, досить зруйнувати її промисловість, щоб зруйнувати ромисловість треба вжити деплінгу, конкуренції, митних заборон, біржових спекуляцій, але і особливо треба позбавити припливу сирівців.

Продов 15 років нації, позбавлені сирівців, домагалися урегулювання економічних відносин. Впродови цього часу відбувалися численні економічні конференції, які незмінно і відмінно... не приводили до ніяких наслідків. Нарешті нації втомлені і доведені до розпачу безконечними й коштовними балачками, перейшли до чину, /тобто до воєнних дій - рех./ .Дозволимо собі тільки згадати, що й попередня велика війна була спричинена подібними ж обставинками, зокрема боротьбою за нафту. Історія нафти взагалі дуже повчальна...

В 1858 р. якийсь Едуард Дрек, копаючи собі криницю в Пельсинванії віднайшов, замість води, якусь темну і смердючу рідину, що з оилом була в розкопаній ямі. Це була нафта, про яку вже згадували Пліній і Пліутарх, і яку знали перси, халдеї, асирійці і вавилонці, що освітлювали нею свої божниці. Пізніші народи про неї забули, і ані греки, ані македонці, ані єгиптяни ніколи не вживали нафти. Але Едуард Дрек дуже швидко зрозумів вагу відкритої ним рідини. Десять років пізніше, він уже мав тисячі нафтних криниць і добував мільйон тонн на рік.

В 1863 р. Джон Ренфелдер заклав товариство для очищення нафти, що в 1870 р. прибрало назву "Стандарт Ойлс оф Огіо". Під керівництвом Ренфелдера, який вибудував численні нафтодукти для перевезки дорогоцінної рідини, в касу товариства почали плисти мільони доларів. В 1911 р. "Стандарт Ойл" контролювало 87% виробництва цієї нафти в Сполучених Штатах Півн. Америки і Ренфелдер дістав назву "короля нафти".

Але в окомому часі проти американського "Стандарт Ойлу" виступає Англійська "Англо-Пержан Ойл", що виникла в такий спосіб. В 1901 році Шах перський Нассер-ер-Дин відступив австралійцеві Пот д'Арсі виключне право використувувати всі нафтові і інші мінеральні багатства, що знайдуться на території Персії. Довідавшись про цю справу, англійська "Інтеліжене Сервіс" /і це ім'я відразу вказує, яке політичне значення надається таким економічним прерогативам/ вжила всіх можливих заходів, щоб видобути від д'Арсі документ підписаний Шахом, і передати його потім англійському адміралтейству, яке негайно склало нове згадане товариство - "Англо-Пержан Ойл".

Тимчасом на Далекому Сході виникає це інше товариство "Ройел Джайнтс Детч Шел", що використує нафтові джерела Яви. На чолі цього товариства стає сер Детердінг. Спершу він провів нафтові виробни в Азії, потім почав закидувати і європейські ринки. Тут в перше зіткнувся він з нафтою Ренфелдера. Якийсь Марк Самуель запропонував Детердінгові перевозити його нафту спеціальними кораблями-цистернами. Справа дала добрі вислідки і на світовому обрії з'явилось товариство - "Азіатик Петроліум". Так почалася боротьба між Ренфелдером і Детердінгом. Перший раз на своєму монопольному розпорядженні нафтопродуктів на суходолі, другий на монополію морський перевіз /кораблі-цистерни/. Англія оцінила ситуацію і запропонувала Детердінгові свою підтримку, зробивши його

експериментом своєї політики і об'єднавши під його кермою всі попередні англійські товариства в один могутній організм. І знову, щоб підкреслити політичну вагу цього фінансово-промислового підприємства, вказуємо, що 17 дорадників його адміністрації, призначалися безпосередньо англійським урядом і один з них представляв Британське Адміралтейство.

Таким чином боротьба між Детерлінгом і Рокфелером перетворилася в економічно-політичну боротьбу між Англією і Сполученими Штатами Північної Америки. Боротьба ця не обмежилася на самій нафті: бавовна, цина, гума відіграли в ній також чималу роль, та все ж таки центральне значення в ній набув питання, що мала розв'язати питання - кому панувати на морях світу мала нафта. Проте дві великі суперниці не дійшли до збройного конфлікту. Вони воліли погодитися на Вашингтонській Конференції контом Японії і других менших націй.

Перша спроба відбулася в Мексикі. Англійці розкидали мільйони фунтів штерлінгів, щоб закупити важливіші нафтові джерела. Американці робили те саме. Порфій Діац, старий мексиканський диктатор, що тридцять років тримав владу у своїх руках, примушений був вибрати між суперниками. Він схилився на бік англійців. Негайно після цього в Мексикі вибухла революція, на чолі з представником американських інтересів Медерою, який переміг Діаца. Але Детерлінг не скорився. В короткому часі контрреволюція зміг Медеру і виносить на гору Гуерту. Але смерть Медери забитого на вулиці столиці, викликає обурення; виникають нові розрухи. Гуерту вбито. На його місце приходить Ф. Діац, небіж Порфорія, але в скорому часі накладає голову. Те саме стається з генералом Каранцой...

Так впродовж двадцяти років мексиканці ретельно вирізували себе, як слухняне і невідоме знаряддя в руках "Ройал Детч Беллу" та "Стандарт Ойл". Близько в 1928 р., американці забезпечили собі контроль над 5/8 нафтової продукції в Мексикі. Англійцям залишилося тільки 3/8.

Але нафта знаходилася не тільки в Мексикі. Її досить і в Венесуелі, і в Колумбії, і в Костаріці, і в Тринідаді. Американське золото почало і туди припливати, боротьба закипіла і в Середній Америці. Черга Панама напала на Костаріку, потім виникли криваві революції в Нікарагуа і в Гватемалі. "Стандарт Ойл" знову затремфував, а з ним і американський прапор. Але Англія дуже скоро відігралася в Венесуелі, піддержавши революцію Гомеса. Більшість багатючих нафтових джерел цієї країни перейшли до рук "Ройал Детч Белл". Контрреволюція, що виникла за допомогою американського золота, кінчилася невдачею, але в кінці 1929 року, долар все ж таки переміг англійський фунт і дві третини нафтових теренів опинилося в американських руках.

Негайно "Стандарт Ойл" кинувся на здобуття Болівії. Тут знаходяться дуже багаті родовища нафти коло озера Тітікана, а також родовища цинку. Американці забезпечили собі контроль над ними. Відрізані від англійської високорівні, англійці стали твердою ногою в Парагваї і звідти викликають низку революцій в сусідніх країнах /Перу, Еквадорі, Болівії, державі Великого Тетза/. Нарешті американцям вдається напустити Болівію на Парагваї і впродовж чотирьох років тягнеться тут кривава війна, тимчасом як "Сокс Народів" пасивно її придивлявся, не думаючи про ніякі санкції

Перемога Болівії відкрила б її нафті, що знаходиться в американських руках біля економічний річний влях до Атлантичного океану.

Таке відбувалося через нафту в Америці. Це поважніші поції відбувалися водночас в Європі.

Німеччина відчувала гостру потребу у власній нафті, але нігде її не знаходила. Та ось Мезопотанія обіцяє величезні зиски. Тому, хто зуміє використати родовища нафти в Ухиркулі і Мосулі. Німеччина наклала на них свою гіпотечку. Вона погоджується з султаном Абдул Гамідом і проєктує вибудування великої Багдадської залізниці, що забезпечила б її політичну й економічну гегемонію в Салій Азії та Мезопотанії.

До здійснення цих намірів не могла допустити Англія. В 1908 р. сприяє революції молодих турків. Ці переводять вієти Мосулу та Багдаду з діяльної дисти до адміністрації міністерства фінансів і касують фірми /гремети/ з 1884 р., що надавали Німеччині виключне право використання тутешних нафтових родовищ. В 1912 р. повстає перша турецька нафтова компанія з переважно англійським капіталом.

Багдадську залізницю саботувалося, місцева влада з задоволенням приймала великі "бакиші", що приходили від таємничих агентів вірменської національності і перешкаджала всякій німецькій роботі. Німці знайшли за краще порозумітися. В березні 1914 р. відбулося в Лондоні спільне засідання зацікавлених, і усять німців у використанні нафтових багатств Мезополітамії обмежено до 25%. Німеччина мусіла поступитися, але її противники розуміли, що вона цієї своєї поразки не поцарує. Так повільно творилася політична кон'юктура /складовим елементом була згадана боротьба за нафту/, що остаточно привела до великої війни, в якій 8 мільонів людей наклали головами...

Запевняють, що ця велика війна не тільки розпочато, але й виграно завдяки нафті. 15 грудня 1917 року Климансо вислав Вільсонові телеграму, в якій заявив, що "кожна крапля нафти коштує одну краплю людської крові", і що брак бензину мігби "спаралізувати війська і привести Антанту до катастрофального миру".

І нафта припливала могутніми потоками, як висловився лорд Керзон, і її темні хвилі знаменували перемогу.

Але з великою війною епопея нафти не змінилася. Розподіл території Османської імперії нерозв'язав трудної справи мусульманських родовищ. Спочатку німецькі джерела було віддано Франції /Самрейський трентек із 24 квітня 1924 р/. Потім перебрала собі їх Англія, пізніше приходять на сцену американський "Стандарт Ойл" вимагаючи участі в розмірі 25%. Але грецький фінансовий магнат Василь Захаров віддає себе до послуг англійської "Ройал Детч" і кидає 200 000 греків, проти турків Малої Азії. Америка і Франція озброюють зі свого боку Кемаль Пашу проти Греків. Кров спливає ріками. Гинуть тисячі. Смирну зруйновано. Але Кемель Паша тріумфує. Проте без ніякої користі для його протекторів, бо полковник Лоренс, найзручніший із усіх агентів "Інтеліжене Сервіс", озброєне військо арабів під командою Еміра Файсала і здобуває територію Мосула. Файсала проголошують королем, а Мезопотамія стає королівством Іраку під Мандатом Англії, яка видобуває колосальний нафтопродукт, що тягнеться на 300 км. і приводить мезопотамську нафту на береги Середземного моря...

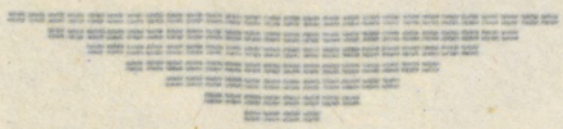
Тимчасом у світовій боротьбі за нафту вступили все нові і нові сили. Советський Союз уживає максимальних зусиль для розвитку своєї нафтової промисловості на Кавказі і завдає немалого турбот Англії на перському ґрунті. Німеччина готується до відбудування й зреалізування своєї імперіальної мрії й готова стати на чолі хрестоносного походу проти Росії.

За часи угіюцької війни Італія імпортувала з Румунії третину всієї нафтової румунської продукції... З початком 1938 р. повні нафтові кораблі-цистерни відпливали щодня з портів Джурджува й Констанци, скеровуючись через Суецький канал до Каауа, де тисячі паливних, автомобілів, літаків чекали на цю чорну кров, без якої не рухається ніякий мотор.

Це був найбільш драматичний момент "санкціонізму", коли Англія виступила з пропозицією замкнути Суецький канал і накласти ембарго за нафту. Італійський уряд дав зрозуміти, що зреалізування такого проекту означало б негайну війну, тоді здивований світ побачив, що Англія нараз відступила. Вона сконстантувала, що її морська база в Мальті є безборонною супроти атак італійської повітряної флоти; що нова повітряна італійська база в Бентелерії припинила б цілковито влях перетинами Гібралтар-Суец-Індії; що ескадрилі літаків сконцентровані в Кіренаяці під командою Далльбо, в кілька годин заглибили б Суецький канал і всі англійські кораблі, що там знайшлися б. Англія мусіла шукати порозуміння з Францією, домагаючися дозволу

користуватися французькими морськими базами, в Тулоні й в Бізерті та з іншими державами Середземного моря, себто Туреччиною, Грецією й Югославією... Але час було втрачено... Італійські війська екванно переводили окупацію Абіссинії... І де раз нафта /цього разу Румунська/ відіграла рішальну роль в жадливій зустрічі інтересів, що ледве—ледве не вилилася в нову світову війну...

Цей приклад із нафтою з'ясовує дуже виразно ту роль, яку відіграють промислові сировинці, крім нафти тут треба назвати ще залізо, вугілля, оливу, мідь, і особливо бавовну — це "біле золото", як її часто називають у взаєминах між народами.



15

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 15 аркушів;

інвентаризація
у тому числі літерні номери _____;

пропущені номери _____

+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Спеціаліст
Посада _____
21 серпня 20 18 року _____
(підпис)

І. Гардамала
(ініціали (ініціал імені), прізвище)